12 Ιανουαρίου 2020

Η Ιερά Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή της Υπεραγίας Θεοτόκου της Εικοσιφοινίσσης

Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός / Προσκυνήματα-Οδοιπορικά-Τουρισμός

Ιστορικό

Το Παγγαίο όρος φιλοξενεί εδώ και και 16 αιώνες το αρχαιότερο μοναστηριακό κτίσμα της μακεδόνικης γης, την Ιερά Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή της

Υπεραγίας Θεοτόκου της Εικοσιφοινίσσης, η οποία, διοικητικά, ανήκει στην Ιερά Μητρόπολη Δράμας.

Κατά την παράδοση, ο επίσκοπος Φιλίππων Σώζων, που έλαβε μέρος στην Δ’ Οικουμενική Σύνοδο, το 451μ.Χ., ίδρυσε ναό και μοναστικό οικισμό στη θέση Βίγλα, 50 μέτρα ανατολικά της σημερινής Μονής.

Το 518 μ.Χ. (η κατά μία άλλη εκδοχή στα τέλη του 8ου αι.), φτάνει στο Παγγαίο από τα Ιεροσόλυμα ο πρώτος κτήτορας της Μονής, ο Άγιος Γερμανός, ο οποίος και ξεκινά την ανοικοδόμηση του Μοναστηριού στη σημερινή του θέση. Κατά τον 11ο αιώνα κτίσθηκε εκ νέου το «Καθολικό» της Μονής και το Μοναστήρι ανακηρύχθηκε Σταυροπηγιακό.

Νέα Λάμψη γνώρισε η Μονή το έτος 1472, όταν σ΄ αυτή αποσύρθηκε ο παραιτηθείς από το Θρόνο του πατριάρχης Άγιος Διονύσιος ο Α΄, ο οποίος και κατονομάζεται ως ο δεύτερος κτήτορας του Μοναστηρίου. Στην εποχή του η Μονή απέκτησε μεγάλη ακμή και αίγλη, και ώς προς τον θμό των μοναχών και ως προς τις κτηριακές εγκατασεις.

Ανάμεσα στις πολλές περιπέτειες, που γνώρισε κατά την ιστορική διαδρομή της η Μονή, ξεχωρίζει η σφαγή των 172 μοναχών της από τους Οθωμανούς στις 25/8/1507. Στα χρόνια που ακολούθησαν, η Μονή έγινε πνευματικό και εθνικό κέντρο για την Ανατολική Μακεδονία και τη Θράκη. Ανέπτυξε πλούσια δράση για την ενίσχυση του φρονήματος των καταπιεσμένων Ελλήνων τόσο κατά την τουρκοκρατία, όσο και κατά τον Μακεδόνικο Αγώνα, ιδιαίτερα δε την περίοδο αρχιερατείας του Αγίου Χρυσοστόμου Δράμας. Στην Ιερά Μονή λειτουργούσε η περίφημη Ελληνική Σχολή. Η Μονή κατείχε εκατοντάδες πολύτιμα κειμήλια, πολύ μεγάλης θρησκευτικής και ιστορικής αξίας. Ιδιαίτερα αξιόλογη ήταν η Βιβλιοθήκη της Εικοσιφοινίσσης. Πριν τη σύληση της περιλάμβανε τουλάχιστοι 1300 τόμους, από τους οποίους οι 430 ήταν κώδικες χειρόγραφοι σε περγαμηνή ή χαρτί, οι δε

ι παλαιτύπων βιβλίων με κλασσικούς Έλληνες
αι με βυζαντινούς λογίους, όπως και άλλες
ου και 17ου αιώνος.

έτους 1917, κατά τη διάρκεια της δεύτερης για την περιοχή βουλγαρικής κατοχής (1916-1918), όλος αυτός ο πλούτος της Ιεράς Μονής λεηλατήθηκε από τους Βουλγάρους κατακτητές της μακεδονικής γης. Βούλγαροι Κομιτατζήδες και ο αυστριακής καταγωγής Βλαδίμητος Σίς, δημοσιολόγος (=δημοσιογράφος) (επαγγελόμενος τον αρχαιολόγο) στη Σόφια, αφού κακοποίησαν τους 25 μοναχούς, έκλεψαν και φυγάδευσαν στη Βουλγαρία ολόκληρη την κινητή περιουσία της Μονής…

Από το Σκευοφυλάκιο έκλεψαν τα πολύτιμα κειμήλια της Μονής, λειψανοθήκες, ευαγγέλια, σταυρούς, λεκάνες αγιασμού, εικόνες, δισκοπότηρα και εκατοντάδες άλλα λειτουργικά σκεύη (εξαπτέρυγα, αρχιερατικά, ιερατικά και διακονικά άμφια, χρυσοκέντητα καλύμματα Αγίας Τραπέζης και Τιμίων Δώρων, ραντιστήρια, κεντητούς Επιταφίους, πολυκάνδηλα,θυμιατήρια, τρισκέλια, αναλόγια, μανουάλια, χρυσά αφιερώματα, κατσία, κ.ά.). Το σύνολο των κλαπέντων κειμηλίων ανέρχεται σε 907 τεμάχια.

Από δε τη βιβλιοθήκη της Μονής αφαίρεσαν τους 430 χειρόγραφους κώδικες (130 σε μεμβράνη και οι υπόλοιποι χαρτώοι), όπως και τα 567 σπάνια αρχαίτυπα και παλαίτυπα. Επίσης πήραν και πολλά σπουδαία έγγραφα μεγάλης ιστορικής αξίας, καθώς και άλλα έντυπα. Μεταξύ των κειμηλίων ξεχωριστή θέση κατείχε το χειρόγραφο, περγαμηνό, δίστηλο Ευαγγέλιο, ιδιόχειρο έργο του Βυζαντινού Αυτοκράτορα Ιωάννη του Κατακουζηνού, που έγραψε, ως μοναχός Ιωάσαφ, το 1373 ή το 1378. Ζύγιζε 9 οκάδες, ήταν γραμμένο καλλιγραφικώτατα και με μεγάλη επιμέλεια, είχε βαρύτιμο περίβλημα και ήταν διακοσμημένο με πολύτιμες πέτρες.

Η καταστροφή της Μονής από τους Βουλγάρους κατακτητές ολοκληρώθηκε με τον εμπρησμό της στις 12 Ιουλίου 1943, κατά την τρίτη βουλγαρική κατοχή (1941-1944). Άρπαξαν ότι ελάχιστο είχε απομείνει από τη λεηλασία του 1917, έβαλαν φωτιά, και μετέβαλαν το Μοναστήρι σε σωρό ερειπίων…

Η ανοικοδόμηση της Μονής ξεκίνησε εντατικά το 1965 από τον μακαριστό μητροπολίτη Δράμας κυρό Διονύσιο (1965-2005), στον οποίο επάξια ανήκει η τιμή του γ΄κτήτορος.

Τα περισσότερα χειρόγραφα, χάρη σε φιλότιμες ιδιωτικές επιστημονικές προσπάθειες, έχουν εντοπιστεί. Τα περισσότερα βρίσκονται σήμερα στο Κέντρο Σλαβο-Βυζαντινών Σπουδών «Ivan Dujcev» του Πανεπιστημίου «Sv. Kliment Ohridski» της Σόφιας. Το ίδιο ισχύει και για τα περισσότερα κειμήλια.

Παρά τους ρητούς όρους της Συνθήκης του Νεϊγύ (Neuilly) περί επιστροφής των

κλαπέντων, οι Βούλγαροι αρνούνται έως και σήμερα να επιστρέψουν τα συληθέντα κειμήλια και χειρόγραφα στον φυσικό τους ιδιοκτήτη, στήν Ιερά Μονή Εικοσιφοινίσσης. Αυτό πάντοτε θα αποτελεί μία τεράστια εκκρεμότητα για την πνευματική ιστορία της περιοχής μας, αλλά και για τις διμερείς σχέσεις Ελλάδος-Βουλγαρίας. Για τους κατοίκους της Ανατολικής Μακεδονίας το θέμα αυτό είναι μείζον, και θά περαμένει πάντα τέτοιο, έως τη δίκαιη λύση του.

Η Ευρωπαϊκή πορεία της Βουλγαρίας πρέπει να αποτελέσει για την Ελληνική Πολιτεία τη χρυσή αφορμή για την επιστροφή των κλαπέντων.

Η ανοικοδόμησις της Ιεράς Μονής Εικοσιφοινίσσης

Μετά την λήξιν του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου όλη η Ελλάς ευρίσκετο εις κατάστασιν ομοίαν προς την κατάστασιν της Ιεράς Μονής Είκοσιφοινίσσης. Παντού έβλεπε κανείς ερείπια και στάχτην. Όμως, παρά ταύτα, ήδη το 1946 ο ηγούμενος της Εικοσιφοινίσσης Γρηγόριος Κατσιβάκης ηδυνήθη να κτίση το Ηγουνείον δαπάναις των ευσεβών Χριστιανών και με δωρεάν προσωπικήν εργασίαν πολλών. Τότε μετέφεραν πανηγυρικώς εις την θέσην της και την θαυματουργόν εικόνα, η οποία προ της πυρπολήσεως της Ιεράς Μονής είχε μεταφερθή προς φύλαξιν εις την κωμόπολιν Νικήσιανην.

Από τότε δεν έγινεν άλλη προσπάθεια ανοικοδομήσεως. Μόνον το 1957 ανηγέρθη μικρός ξενών εκ 10 δωματίων δαπάναις χωρικών της Ανατολικής Μακεδονίας.

Η πραγματική ανοικοδόμησις της Ιεράς Μονής Εικοσιφοινίσσης, η οποία σήμερον ωλοκληρωμένη προξενεί τον θαυμασμόν των προσκυνητών, ήρχισε μετά την άνοδον εις τον Μητροπολιτικόν θρόνον της μαρτυρικής Δράμας το 1965 του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου κυρού Διονυσίου Κυράτσου (εξ Αρναίας Χαλκιδικής). Ούτος κατά την πρώτην επίσκεψιν του εις την Ιεράν Μονήν εδοκίμασε

βαθυτάτην οδύνην καθώς είδε την εξαθλίωσιν του άλλοτε περιφανούς αυτού μοναστικού καθιδρύματος, το οποίον επί τόσους αιώνας εστάθη φάρος τηλαυγής και απετέλει σέμνωμα και καύχημα της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και στήριγμα και καταφύγιον και προστασίαν του λαού κατά τας περιπετείας του Γένους μας. Εύρεν ηρειπωμένην και εγκαταλελειμμένην την παλαίφατον Ιεράν Μονήν, η οποία, αφού πολλάκις προσέφερε τους μοναχούς της θυσίαν εις τον βωμόν της Ορθοδόξου πίστεως και του Ελληνισμού, τελικώς προσέφερε και τα κτίρια της ως ολοκαύτωμα εις τον ίδιον βωμόν. Συγκεκινημένος εστάθη έμπροσθεν της εικόνος του ομωνύμου του Αγίου Διονυσίου, του δευτέρου κτήτορος της Εικοσιφοινίσσης, και έδωκεν υπόσχεσιν να αγωνισθή, ώστε με την βοήθειαν της Υπεραγίας Θεοτόκου να προσδώση εις το Μοναστήριον την πάλαιαν του ακμήν. Από τότε η ανοικοδόμησις των κτηρίων της Ιεράς Μονής κατέστη το προσφιλέστερόν του έργον. Εντός δεκαετίας αύτη ώλοκληρώθη και σήμερον η Εικοσιφοίνισσα παρουσιάζει ένα άρχιτεκτονικόν σύνολον κατά πολύ μεγαλοπρεπέστερον από ότι ήτο προ της πυρπολήσεώς της. Επίσης επετεύχθη ο ηλεκτροφωτισμός της. Εξ άλλου, συνεχίζονται αι προσπάθειαι διά την συμπλήρωσιν του καλλωπισμού του κεντρικού Ιερού Ναού και των άλλων κτηρίων. Δι΄ όλα ταύτα ο Μακαριστός Διονύσιος δικαίως θεωρείται ως ο τρίτος κτήτωρ της Εικοσιφοινίσσης.

Επί των ημερών επετεύχθη και η κατασκευή αμαξιτής οδού μέχρι της Ιεράς Μονής. Το αποτέλεσμα είναι ότι η Εικοσιφοίνισσα κατέστη προσιτή εις πολύ περισσοτέρους προσκυνητάς, έγινεν αγαπητός τόπος προσκυνηματικών εκδρομών και ευρύτατα γνωστή εις το Πανελλήνιον.

Αλλ΄ ο Μακαριστός δεν είδε την Ιεράν Μονήν απλώς ως σύνολον κτηρίων προς επισκευήν και ανοικοδόμησιν. Περισσοτέραν σημασίαν έδωκεν εις την αναζωογόνησιν της μοναστικής ζωής εν αυτή. Όμως τούτο θα ήτο δυσχερέστατον, εάν έξηκολούθει αύτη να είναι ανδρική μονή. Διότι το γειτονικόν Άγιον Όρος ελκύει τόσον εντόνως τους νέους εκείνους, οι οποίοι ποθούν το μοναχικόν ιδεώδες, ώστε η λειτουργία άλλων ανδρικών μοναστηριών εις την Βόρειον Ελλάδα να είναι σήμερον προβληματική. Αντιθέτως, δύνανται ν΄ ανθίσουν τα γυναικεία μοναστήρια, διότι το Άγιον Όρος είναι άβατον διά μοναχάς. Τούτο ώθησε τον Μακαριοτόν Μητροπολίτην εις την απόφασιν να μετατρέψη την Εικοσιφοίνισσαν εις γυναικείαν μονήν. Η πράξις εστέφθη υπό πλήρους επιτυχίας. Σήμερον η αδελφότης της Ιεράς Μονής αριθμεί 23 μουαχάς.

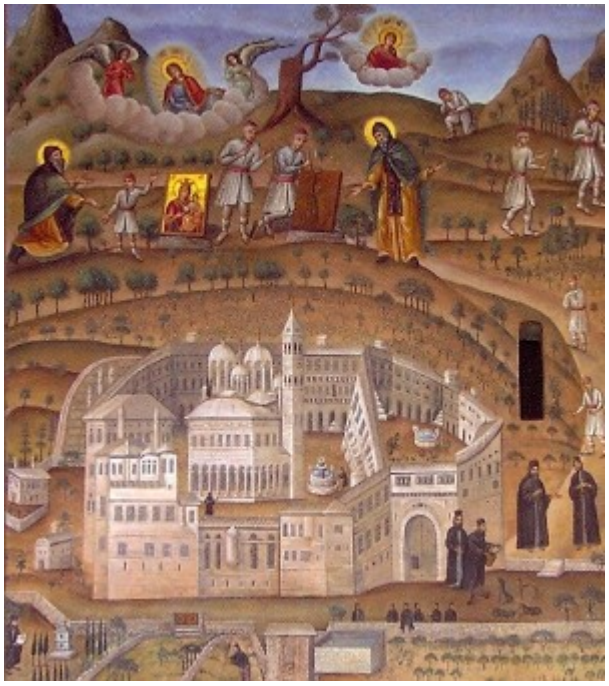

Πηγή: Ιερά Μητρόπολις Δράμας, Ημερολόγιον 2010, αφιερωμένον εις την Ιεράν και Σεβασμίαν Πατριαρχικήν και Σταυροπηγιακήν Μονήν της Υπεραγίας Θεοτόκου της Εικοσιφοινίσσης, Έτος 4ον.